

חשבוונאות בישראל

רו"ח ראובן שיף

אפשרית. כאמור, העיסוק העיקרי של רואי חשבון הנו ביקורת דו"חות כספיים. בישראל ובמקומות שונים ברחבי העולם מוטלת חובה על תאגידים להגיש מדי תקופה דו"חות כספיים מבוקרים כדין.

את הביקורת מבצע רואה חשבון, ומטרתה לאפשר לרואה החשבון לחוות

דעתו כי אכן הדו"חות הכספיים משקפים באופן נאות, בהתאם לכללי החשבוונאות המקובלים, את מצב העסקים של התאגיד, תוצאות פעולותיו, תזרימי המזומנים שלו ועוד.

תנאי לביצוע הביקורת הנו היות רואה החשבון בלתי תלוי במבוקר.

דו"חות כספיים מהווים את תעודת הזיהוי של התאגיד. אלה מסכמים ומתמצתים, בדרך משמעותית ובמונחים כספיים, את מצבו העסקי של התאגיד. הדו"חות הכספיים משרתים קשת ארוכה של משתמשים, החל בשוק ההון, אשר המידע הכספי הוא הדם הזורם בעורקיו, עבור דרך רשויות המס הנשענות על הדיווח הכספי בהתאמות המתחייבות, דרך המערכת הבנקאית, וכלה בלקוחות, בספקים, בעובדים ובמשתמשים פנימיים בתאגידים. הדו"חות הכספיים הנם רכיב מרכזי במערך קבלת החלטות כלכליות מושכלות.

הדו"חות ערוכים לפי כללי חשבוונאות מקובלים, הנקבעים בחלקם בתהליך ממוסד ומסודר ובחלקם על-ידי כוחות השוק, כתוצר של המציאות והתפתחותה. חלק מכריע מהכללים נקבע בשנים האחרונות, בעולם ובישראל, על-ידי המוסדות לתקינה בחשבוונאות.

בישראל פועל מאז שנת 1997 המוסד לתקינה בחשבוונאות, אשר הוקם בשיתוף בין לשכת רואי חשבון בישראל לבין הרשות לניירות ערך.

קודם להקמתו של המוסד דן, עסקה לשכת רואי חשבון, מיוזמתה, במלאכה זו.

המוסד לתקינה בחשבוונאות פועל באמצעות ועדה מקצועית, אשר בה שבעה חברים הבאים בפועל מרבדי השונים של תהליך הייצור החשבונאי: מדווחים, רואי חשבון ומנתחי דו"חות.

המוסד לתקינה מקיים הליך של שימוע ציבורי ביחס לכל תקן חשבוונאות בטרם הוצאתו מתחת ידיו, על מנת להבטיח כי המוצר הסופי יביא למידע רלוונטי, מהימן, השוואתי, וכזה שניתן להפיקו בעלות שלא תעלה על התועלת.

ניתן להעריך, כי בתוך מספר לא רב של שנים מערכת כללי החשבוונאות שתחייב בישראל, ובוודאי ביחס לחברות ציבוריות, תהיה שלובה במערכת כללי החשבוונאות הבינלאומית.

הדרישה לאי תלות מעוררת לא אחת דילמות קשות. בעוד שקל להבין מדוע רואה חשבון אינו יכול לקבל שכר המותנה ברווח המדווח של התאגיד נשוא ביקורתו, או להיות רואה החשבון של חברה בשליטת בני משפחתו, קשה יותר לעתים, לתפוס איסורים המוטלים על רואה חשבון, כמו הפקת הכנסה ממתן

מקצוע ראיית החשבון הוא מהמכובדים שבמקצועות הכלכליים בארץ ובעולם. בישראל ממלאים רואי חשבון תפקידים ציבוריים בכירים, ומקומם אינו נפקד מצמרת הקונצרנים הכלכליים הגדולים.

זאת ועוד, רואי חשבון משמשים כמומחים בנושאים שונים, לרבות בהליכים משפטיים, כבוררים, כמפרקים וכוונסי נכסים, כמבקרי פנים, כמייצגים מול רשויות המס, וכגורמים שאישוריהם וחוות דעתם מהווים תנאי וערובה למתן מענקים ממשלתיים ולסיווגם של תאגידים לעניין חוקים שונים.

ניתן לומר, ללא מידה של הגזמה, כי שוק ההון הישראלי, מערכת הבנקאות ומערכת גביית המס בישראל תלויים, כפי שיובהר, בעצם קיומם ובדרך תפקודם של רואי החשבון. כך גם בעולם, נפילתם המשולבת, בשוק ההון האמריקאי, של תאגיד הענק אנרון ושל ענק החשבוונאות פירמת ארתור אנדרסן, והמהפכה שחלה בארה"ב בעקבות פרשת אנרון, ממחישים את הקשר ההדוק בין רואי חשבון לשוקי ההון.

בישראל פועלים כיום כ-14,000 רואי חשבון הממלאים תפקידים של שותף או שכיר בפירמות לראיית חשבון, אחרים בתאגידים, לרבות תפקידי ניהול כספים וחשבות, ותפקידים במסגרת גופי השלטון השונים. הפירמות הגדולות בישראל מעסיקות, כל אחת, מאות רבות של רואי חשבון והן, כמו גם הבינוניות והקטנות, קשורות באופן הדוק לרשתות הבינלאומיות המובילות בעולם בראיית חשבון.

לקשרים בינלאומיים אלה חשיבות רבה במיוחד בעידן הגלובלי, והם מאפשרים לחברות ישראליות לבצע עסקאות בחו"ל וללקוחות מחו"ל לבצע עסקים בישראל. קשרים אלה משמרים גם את המעמד המקצועי הגבוה של ישראל בעולם החשבוונאות.

רואי החשבון בישראל מאוגדים במסגרת גוף מקצועי: לשכת רואי החשבון בישראל. הלשכה עוסקת בעניינים של הנחת תשתית מקצועית בתחומים שונים, בהדרכה ובפיתוח הון אנושי, בהשפעה על חקיקה הנוגעת לרואי חשבון ובמקרים בהם קיימת השקה לכלכלת המדינה, ולאחרונה, בהובלה של מערכת "ביקורת עמיתים", שמטרתה להבטיח כי מבקרי החשבוונאות של חברות ציבוריות אכן עושים מלאכתם נאמנה.

העיסוק בראיית חשבון מחייב רשיון המוענק למי שעמדו בתנאים, לרבות בחינות לא קלות ותקופת התמחות בת שנתיים על-ידי מועצת רואי החשבון. מועצה זו הנה חלק ממוסד המשפטים, והיא עוסקת גם בדן המשמעתי של רואי חשבון.

ליבתו של מקצוע ראיית החשבון היא הקניית ביטחון למשתמשים שונים בדבר אמינותם ומהימנותם של דיווחים כספיים של תאגידים ושיויות כלכליות, אשר ללא תווית האמינות של רואה החשבון לא ניתן היה להסתמך עליהם.

לעצם קיומם של רואי חשבון נודעת תועלת משקית יוצאת דופן בהפחתת עלויות עסקה, שהיו נצברות בהעדרם. שהרי בהעדרה של חוות דעת של רואה חשבון, המבטיחה כי הדו"ח שערך התאגיד המדווח משקף את מצבו באופן נאות, כל משתמש צריך היה להניח בנפרד את דעתו כי כך הדבר, משימה שהנה לכל הדעות בלתי

מעשה הביטול, עליו החליט המוסד לתקינה בחשבונאות, הגיע גם לשולחנו של בית המשפט העליון, אשר תמך, למעשה, בהחלטות המקצועיות של המוסד לתקינה.

מקצוע ראיית החשבון היה, הווה וימשיך להוות אבן יסוד בכלכלות העולם. המשבר החמור שפקד את שוקי ההון בעולם, בעקבות פרשת אנרון ואלה שבאו בעקבותיה, הביא לאימוץ חקיקה מחמירה ולביצור מעמדו הבלתי תלוי של רואה החשבון.

מבחנו של המקצוע ושמירת מעמדו הגבוה יהיו, כך ניתן לשער, בתחום האתיקה וביכולתו למנוע שערוריות מאותו סוג כפי שחווינו בשנים האחרונות.

מאמץ מרכזי יוקדש בשנים הבאות, בארץ ובעולם, להשגת המטרה של תקינה חשבונאית גלובלית ואיכותית ולפיתוח מערכת תקני ביקורת יעילה ומועילה.

שירותים נלווים ללקוח, שאינם שירותי ביקורת. חובות הביקורת המוטלות על רואה החשבון קבועות בחוק רואי החשבון ותקנותיו.

נגזרת של הדין היא כי לתקני הביקורת שמפרסמת לשכת רואי החשבון בישראל קיים מעמד חשוב במיוחד, והמקצוע בישראל נוהג על פיהם.

בעת האחרונה נרשם עיבוי משמעותי בקודקס תקני הביקורת, פרי מאמץ חסר תקדים של לשכת רואי החשבון, החותרת בהתמדה לכך, שמערך תקני הביקורת ונהליה יותאם, כבר בעתיד הקרוב, לתקנים הבינלאומיים בנושא.

בשנים האחרונות ידע עולם החשבונאות בישראל מספר סערות. הבלטות בהן נסבה סביב ביטולה של התאמת הדו"חות הכספיים לאינפלציה.

בן-ציון ינשוק
יו"ר שומרה
חברה לביטוח

הביטוח בישראל

רבות (בעיקר אלה המפעילות סוכני משנה) הפסיקו את פעילותן בביטוח חיים.

השינוי השני הוא הקמתה של ועדת בכר – שאם המלצותיה יתקבלו, היא עשויה לגרום לשינוי מבני במערך השיווק. כניסת בנקים לענף תגרום לזעזוע בלתי הפיך.

שוק הביטוח בישראל הוא בפיקוחו של המפקח על הביטוח. מטרת הפיקוח כפולה: שמירה על יציבותן של חברות הביטוח והגנה על האינטרסים של המבוטחים ברמת המחירים.

הפיקוח בישראל דומיננטי ומורגש היטב בענף. בישראל, על מנת לעסוק בביטוח יש צורך ברשיון ממשרד המפקח על הביטוח. **בישראל כ-10,000 בעלי רישיונות לעסוק בביטוח.**

סוכני הביטוח מאוגדים במסגרת לשכת סוכני הביטוח. כ-3,000 סוכנים חברים בלשכה (משלמים דמי חבר). דמותו של הסוכן בשנת 2005 משתנה, והוא הופך לסוכן ביטוח ופיננסיים.

שני גופים מייצגים את המבטחים בישראל:

- **איגוד חברות הביטוח** – המייצג את מרבית המבטחים הפועלים בענף ביטוח כללי.
- **התאחדות חברות לביטוח חיים** – המייצגת את מרבית המבטחים הפועלים בענף ביטוח חיים.

בישראל פועלות 11 חברות ביטוח מסורתיות ושתי חברות לביטוח ישיר.

בשנים האחרונות עובר שוק הביטוח תהליכי שינוי, שבמרכזם מיזוג חברות ויצירת קבוצות ביטוח גדולות.

חמש חברות ביטוח מרכזות פעילות של כ-75% משוק הביטוח המקומי. סה"כ ההכנסות מפרמיות בביטוח כללי – 17.3 מיליארד ₪. בביטוח חיים, סך ההכנסות מפרמיות 14.2 מיליארד ₪.

סה"כ – 31.5 מיליארד ₪. סימני ההאטה במשך ארבע השנים האחרונות נתנו את רישומם גם בענף הביטוח, והפרמיות נשארו כמעט ללא שינוי.

שוק הביטוח בישראל (למרות צמצום מספר החברות) הוא תחרותי מאוד. השוואת המחירים בין החברות הפכה לחלק בלתי נפרד מתהליך רכישת פוליסת הביטוח.

באתר משרד האוצר באינטרנט ניתן לראות השוואת מחירים בין החברות בביטוח חובה.

ההון העצמי במאזנים של חברות הביטוח הסתכם בסוף שנת 2003 בסך של 9.6 מיליארד ₪.

התשואה על ההון הנה 29.5% (לעומת 12% בשנה שקדמה לה).

שני שינויים מרכזיים עמדו במרכז משק הביטוח בשנת 2004. האחד – שינוי במבנה התגמול (העמלות) לסוכנים בענף ביטוח החיים. התגמול נפרש על פני מספר שנים במקום להיות משולם בשנת הפעילות הראשונה.

כתוצאה משינוי זה ירדה כמות הפרמיה הנמכרת, וכן סוכנויות